

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
 - hehtaariperusteinen varausmaksu
 - varausajan lyhentäminen
 - varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
 - varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- **Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?**

Voimassa oleva kaivoslaki on johtanut alueellisesti hyvin laajoihin varauksiin, jotka ovat voimassa varsin pitkänä pidettävän kahden vuoden ajan. Vaikka onkin katsottu, ettei varauksella ole vaikutusta maanomistajan oikeudelliseen asemaan, niin käytännössä maanomistaja kokee tämän ajan pitkänä epävarmuuden ja uhankin aikana. Siksi varausaikaa on lyhennettävä tuntuvasti. Lisäksi puolen maakunnan kokoluokkaa olevat varausalueet ovat kestävämmän suuria. Varausajan lyhentämisen ja alueen pienentämisen tavoitetta edistäisi varausmaksun määrääminen esimerkiksi kertolaskulla, jossa tekijöinä olisivat sekä hehtaarimäärä että aiottu varauspäivien lukumäärä.

Nykyisellään on tuurista kiinni, sattuuko maanomistaja saamaan tiedon varauksen voimaantulosta. Siksi varausilmoituksen tekijä tai ilmoituksen hyväksyvä viranomainen (Tukes) tulisi velvoittaa ilmoituksen tekijän kustannuksella varmistamaan, että maanomistajat saavat tiedon jo ennen ilmoituksen hyväksymistä. Tässä voidaan käyttää sekä suorajakelua kiinteistörekisterin perusteella että tiedottamista muun muassa maanomistajien etujärjestöjen kautta.

Varausten oikeusvaikutuksia tulisi tarkastella. Nykyinen käytäntö, jossa oikeusvaikutuksia maanomistajaan ei katsota olevan, ei ole täysin arkijärjellä hyväksyttävissä. Kuitenkin vaikutuksia maanomistajaan käytännössä on, eivätkä ne ole verrattavissa jokamiehen oikeudella tehtävään etsintätööhön. Tämä ristiriita tulisi ratkaista.

Peltoalueet tulee rajata kokonaan pois varausten piiristä ja säätää etsinnän vaativan maanomistajan luvan.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

-

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehdoilla? Millaisilla?

-

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

-

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

-

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan
- ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden

-

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Kaivoslakia kohtaan esitetty kritiikki on ollut laaja-alaista ja pitkäaikaista. Varsin perustellusti on esimerkiksi nähty Suomen olevan poikkeuksellisen houkutteleva kohde myös ulkomaisille kaivosalan yrityksille, koska kaivoslaki ei puolusta riittävästi maanomistajan oikeuksia. Siksi on syytä kiittää, että kaivoslain uudistamisen tarve on tunnustettu ja sitä ollaan nyt uudistamassa.

Aikio Kari
MTK Häme